

تحلیل مضمون حقوق زوجین در استفاده از فضای مجازی

فاطمه گرجی^۱

صفیه گرجی^۲

چکیده

مقاله حاضر با هدف تحلیل مضمون حقوق زوجین در استفاده از فضای مجازی به نگارش درآمده است. این پژوهش با توجه به هدف، کاربردی و کیفی بوده و از روش‌های داده‌بنیاد و تحلیل مضمون در آن استفاده شده است. بدین‌منظور با ۱۷ نفر از خبرگان حوزه فقه، حقوق، خانواده و کارشناسان ارتباطات رسانه به روش نمونه‌گیری نظری هدفمند با مصاحبه نیمه‌ساختاریافته، مصاحبه انجام شد. گردآوری داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودی‌ای ۲۰۱۸ تحلیل و نتایج حاصل از تحلیل مضمون به شناسایی این موارد منجر شد: الف. حقوق زوجه بر زوج در استفاده از فضای مجازی شامل ۳ مقوله از قبیل: نفقه، تأمین امنیت خانواده و گسترش خانواده؛ ب. حقوق زوج بر زوجه در استفاده از فضای مجازی شامل ۵ از قبیل: تمکین عام، تمکین خاص، نگهداری مال شوهر، نگهداری از خود، مدیریت مرد بر خانواده؛ ج. حقوق متقابل زوجین در استفاده از فضای مجازی نیز شامل ۱۰ مقوله شامل: ضرورت خانواده برای جامعه، دنیای مجازی مزایا و معایب، هدایت خانواده به سوی کمال، حسن معاشرت، حق وفاداری، خیانت و جنایت، سوءمعاشرت، رازداری، حفظ حیثیت خانوادگی، حفظ حریم شخصی در زندگی.

واژگان کلیدی

حقوق، زوجین، فضای مجازی.

۱- کارشناسی ارشد معارف اسلامی و حقوق - حقوق خانواده، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. (نویسنده مسئول)
fatemegorji@gmail.com

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد قرآن و حدیث، دانشگاه پردیس قم

مقدمه

اسلام خانواده را مهم‌ترین بنیان جامعه می‌داند؛ از این رو برای حفظ و ثبات آن قوانینی را وضع کرده است. نکته حائز اهمیت این است که نمی‌توان حقوق زوجین را صرفاً از جهت قانونی بررسی کرد. بسیاری از حدود روابط بین زوجین در قلمرو اخلاق معنی پیدا می‌کنند. خانواده بستری برای بالندگی است که می‌بایست از خط‌مشی پیروی کند تا به رشد و تعالی برسد. قانون، اخلاق و شرع مقدس، قوانین و رهنمودهایی را برای زن و شوهر معین کرده‌اند تا هرچه بهتر بتوانند در کنار یکدیگر زندگی کنند. یکی از مسائلی که می‌تواند زندگی زوجین را به چالش بکشد فضای مجازی است. امروزه با پیشرفت فناوری، اینترنت و فضای مجازی به سهولت در اختیار افراد قرار گرفته که در کنار محاسن این امکانات گسترده، معایبی نیز وجود دارد که می‌تواند زندگی زوجین را به‌ورطه نابودی بکشانند. این مقاله در پی پاسخ به این سؤال‌ها است: حقوق زوج بر زوجه در استفاده از فضای مجازی چیست؟ حقوق متقابل زوجین در استفاده از فضای مجازی چیست؟

بحث در خصوص حقوق زوجین و خانواده بحثی است که از دیرباز مورد بررسی و مطالعه بوده است. فضای مجازی نیز یکی از دغدغه‌هایی که ذهن پژوهشگران را به خود مشغول کرده است. در این خصوص مقاله‌های زیادی به قلم تحریر درآمده است که از میان آن‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

احمدی و همکاران (۱۳۹۴)، در پژوهشی با عنوان «تأثیر شبکه اجتماعی فیس‌بوک بر ارزش‌های خانوادگی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر تبریز» به صورت پیمایشی و در بین ۳۰۰ دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر تبریز در سال تحصیلی (۹۴-۹۳) انجام شده است. محققان به این مطلب دست یافتند که شبکه اجتماعی فیس‌بوک از جنبه‌های مختلف می‌تواند بر ارزش‌های خانوادگی تأثیر بگذارد.

خدامرادی و همکاران (۱۳۹۳)، در پژوهشی با عنوان «بررسی میزان تأثیر استفاده از فضای مجازی بر ارزش‌های خانواده (مطالعه موردی: معلمان مقطع متوسطه سازمان

آموزش و پرورش استان ایلام)». به این نتیجه رسیدند که ارزش‌های خانوادگی در میان افرادی که از فضای مجازی استفاده می‌کنند و افرادی که استفاده نمی‌کنند، متفاوت است. روش پژوهش آنان توصیفی و از نوع همبستگی است و جامعه آماری آن ۳۲۰ نفر از دبیران مدارس متوسطه استان ایلام بوده است.

حاج‌محمدی، فرشته و سمیرا (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان «تأثیر اخلاقی استفاده از فضای مجازی بر پیوند زناشویی و روابط فرزندان در خانواده» به این نتیجه رسیده‌اند که میان استفاده از فضای مجازی و آسیب ارزش‌های خانوادگی رابطه مستقیم وجود دارد، به‌گونه‌ای که افرادی که از فضایی مجازی استفاده می‌کنند، گفتار، اخلاق و رفتارشان با بقیه متفاوت است.

یافته‌های نگارنده این مقاله نشان می‌دهد، مقاله‌ای که به روش تحلیل مضمون، حقوق زوجین را در فضای مجازی مورد بررسی قرار دهد تاکنون به نگارش درنیامده است. بر همین اساس در این پژوهش به‌منظور درک بهتر از چالش‌های فقهی و حقوقی ناباروری و تأثیر آن بر روابط زوجین از رویکرد کیفی نظریه زمینه‌ای (داده‌بنیاد) به روش تحلیل مضمون استفاده شده است. تحقیق کیفی به سبب ماهیت اکتشافی‌اش زمانی بسیار مفید است که داده‌های مکتوب اندکی درباره موضوع موردنظر وجود داشته باشد. در این نوع تحقیق تأکید بیشتر بر تجربه آزمودنی و رابطه مستقیمی است که محقق با جامعه و محیط تحقیق برقرار می‌کند (استراس، ۱۳۹۳، ص ۴۳). روش کیفی مورد استفاده داده‌بنیاد بر اساس مراحل زیر اجرا شد: تدوین پرسش‌های پژوهش، گردآوری داده‌ها، کدگذاری داده‌ها در سه مرحله (کدگذاری باز، کدگذاری محوری، کدگذاری انتخابی) نوشتن یادداشت تحلیلی، ثبت اندیشه‌ها و تفسیر خود از داده‌ها و درنهایت نگارش و تدوین نظریه.

بنابر ضرورت و فرایند تحقیق، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته ابزار جمع‌آوری اطلاعات است. روش مقدماتی اتخاذشده برای انجام مصاحبه، استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با سؤال‌های باز است. بعد از جمع‌آوری و تحلیل داده‌های اولیه، برای تعیین اینکه چه کسی نمونه بعدی باشد، از نمونه‌گیری نظری استفاده شده است. سپس متن مصاحبه‌ها با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودی‌ای (Maxqda 18) با استفاده از روش

کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی تحلیل شده است.

۱- حقوق زوجه بر زوج در استفاده از فضای مجازی

۱-۱- نفقه

مطابق قانون مدنی (ماده ۱۱۰۷) نفقه زوجه بر عهده زوج است. در این ماده قانون همه نیازهای متعارف و متناسب با وضعیت زن از قبیل مسکن، البسه، غذا، اثاث منزل و هزینه‌های درمانی و بهداشتی و خادم در صورت عادت یا احتیاج به واسطه نقصان یا مرض را نفقه در نظر گرفته است؛ اما آنچه امروزه فضای مجازی به مخاطب القاء می‌کند مصرف‌گرایی است. پژوهش‌ها نشان می‌دهند کسانی که از رسانه‌ها استفاده می‌کنند بیشتر از دیگران مصرف‌گرا هستند (رضوی‌زاده، ۱۳۸۴، ص. ۱۱۹).

فضای مجازی پر از عناصر مادی‌گرایی است. تصاویری که در رسانه‌ها و شبکه‌های مجازی به نمایش درمی‌آید، مصرف‌گرایی را تأیید می‌کند. رسانه‌ها سبک زندگی و کالاهای مصرفی را در سطحی بالاتر از هنجار واقعی یا متوسط موجود در جامعه به نمایش می‌گذارند. انسان‌ها کیفیت زندگی خودشان با رسانه‌ها را ارزیابی و آن را قضاوت می‌کنند (طالبی دلیر، ۱۳۹۳، ص. ۱۳۲)؛ همین مسئله باعث می‌شود زن در خانه خود احساس کمبود کرده و سر ناسازگاری بگذارد؛ مرد هم که نمی‌تواند با این شرایط سخت اقتصادی تمام حوایج همسر خود را تأمین کند، دست به خشونت می‌زند، در خود احساس حقارت و خودکم‌بینی می‌کند.

یافته‌های تحقیق میدانی آقای جهرمی و همکارانش، نشان می‌دهد که حدود ۵۰ درصد زنان که تمایل انجام به تاتو، برنزه کردن، لیفتینگ، تزریق بوتاکس، لمینت و کامپوزیت دارند از تبلیغات شبکه‌های مجازی و رفتار سیلبریتی‌ها الگو گرفته‌اند. این محققان مدعی هستند که بین فعالیت‌های شبکه‌های اجتماعی نظیر اینستاگرام و تغییر چارچوب‌های ارزشی زنان ایرانی در حوزه بدن، ارتباط محکمی وجود دارد. با افزایش استفاده از شبکه‌های مجازی، تمایل جدید افراد در مدیریت بدن افزایش می‌یابد (جهرمی، ۱۳۹۸، ص. ۷۹).

اگرچه فضای مجازی روابط بین افراد را تسهیل کرده است و به‌نحوی فاصله بین

افراد جهان را کم کرده است، اما به موازات آن نیز جرایمی در آن به وقوع می‌پیوندد. بر اثر این سوءاستفاده افراد از بستر فضای مجازی، آسیب‌هایی فراوانی به پیکره خانواده وارد می‌شود که از جمله آن می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: انواع انحراف‌ها و ناهنجاری‌های دنیای واقعی و مجازی؛ سرقت؛ روسپی‌گری؛ اعتیاد به اینترنت؛ طلاق و کاهش اعتماد به نفس بین افراد؛ کاهش شعاع ارتباط؛ افزایش ترس‌های مبهم در افراد؛ بدبینی به افراد به‌ویژه دینداران؛ بی‌اعتنایی و کاهش التزام به دین.

۱-۲- تأمین امنیت خانواده

یکی از اهداف زن و مرد از ازدواج رسیدن به آرامش و حس امنیت است. ازدواج به انسان امنیت عاطفی و اقتصادی می‌دهد و این وعده خداوند است که بین زن و شوهر آرامش و مودت قرار داده است.

۱-۳- گسترش خانواده

مرد وظیفه تأمین معاش خانواده را برعهده دارد و گسترش سطح رفاه خانواده و در آسایش بودن خانواده یکی از تکالیف مرد نسبت به همسرش است.

۲- حقوق زوج بر زوجه در استفاده از فضای مجازی

بین زوجین دو نوع حق وجود دارد. الف. حقوق مالی؛ ب. حقوق غیرمالی. آنچه تکلیف زن در برابر شوهر است شامل حقوق مالی نمی‌شود؛ چراکه خداوند مرد را مسئول فراهم کردن زندگی و امرار معاش زن قرار داد، از آن سو زن را مکلف به تمکین از مرد نموده است. زن در مقابل شوهر وظیفه تمکین دارد که شامل تمکین عام و خاص می‌شود. تمکین عام به معنی آن است که زن بدون رضایت و اجازه شوهر خود از خانه بیرون نرود و تمکین خاص صرف مسائل جنسی است که زن مکلف است نیاز شوهر خود را برآورده سازد و بدون عذر شرعی از نزدیکی با او اجتناب نرزد.

۳- حقوق متقابل زوجین

برخی حقوق وجود دارد که زن و شوهر در قبال یکدیگر دارند و باید هم در فضای حقیقی و هم مجازی آنها را رعایت کنند تا پایه‌های خانواده پابرجا بماند. برخی از آنها عبارت‌اند از: امر به معروف و نهی از منکر، وفاداری نسبت به هم و حسن معاشرت.

۳-۱- هدایت خانواده به سوی کمال

مطابق آیات قرآن اعضای خانواده در برابر ثواب و عقاب هم مسئولند. فرد باید خانواده‌اش را از آتش جهنم حفظ کند (تحریم: آیه ۷). به عبارتی آنچه که خداوند دوست دارد فرا بخواند و از آنچه خداوند دوست ندارد، نهی‌شان کند (کلینی، ۱۴۰۷ق، ج ۵، ص ۶۲). اگر زوجین در فضای مجازی مرتکب عمل حرامی شود؛ مانند انتشار عکس‌های خانوادگی و شخصی، گفتگو با نامحرم، گرفتن لایف، شرکت در شرط‌بندی‌های مجازی و غیره؛ زن و شوهر موظفند یکدیگر را از این کار باز دارند و ایشان را امر به معروف و نهی از منکر کنند.

قانون‌گذار نیز از این مهم غفلت نکرده است و برای آن مجازاتی در نظر گرفته است. مطابق ماده ۷۴۵ قانون جرایم رایانه‌ای، هرکس به وسیله سامانه‌های رایانه‌ای یا مخابراتی، صوت، تصویر، فیلم خصوصی یا خانوادگی و اسرار دیگری را بدون رضایت او، جز در موارد قانونی منتشر کند یا در دسترس دیگران قرار دهد، به نحوی که منجر به ضرر یا عرفاً موجب هتک حیثیت او شود، به حبس از نود و یک روز تا دو سال یا جزای نقدی از بیست میلیون (۲۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا صد و پنجاه میلیون (۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات، محکوم خواهد شد.

۳-۲- حسن معاشرت

حسن معاشرت، وقت گذاشتن زوجین برای هم و وفاداری (که یکی از مصادیق حسن معاشرت است و نقطه مقابل خیانت است) از وظایفی است که زن و مرد در قبال یکدیگر دارند. در آموزه‌های دینی و تربیتی به این وظایف، توجه زیادی شده و به نقش آنها در

پایداری و سلامت خانواده، تأکید شده است و قرآن از آن به «وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ» (نساء: آیه ۱۹) یاد می‌کند.

زمانی که هر یک از زوجین در فضای مجازی بدون توجه به یکدیگر، وقت خود را صرف گشت‌وگذار در فضای مجای می‌کنند و همین امر باعث می‌شود که روابط عاطفی آنان کمرنگ شده و گاهی مشاهده می‌شود که هیچ توجهی به یکدیگر نمی‌کنند. این سردی باعث می‌شود که شناختی از هم نداشته و از رفتار هم دچار سوءتفاهم شوند. برخی از زوجین در فضای مجازی به یکدیگر خیانت می‌کنند به گونه‌ای که مشکلات و مسائل عاطفی همسرشان را با افراد غریبه در میان می‌گذارند. این خیانت می‌تواند به روش‌هایی مثل: ارتباط تلفنی، اینترنتی و ارتباط در محیط‌های کاری (مؤمنی جاوید و شعاع کاظمی، ۱۳۹۰، ص ۱۷) ایجاد شود.

قانون‌گذار (ماده ۱۱۰۳) قانون مدنی درباره حسن معاشرت چنین می‌گوید: زن و شوهر به حسن معاشرت با یکدیگر مکلف هستند. حسن معاشرت بدین معناست که با یکدیگر در حدود عرف و عادت زمان و مکان رفتار کنند تا محیطی آرام در منزل برقرار شود. اگرچه تصور می‌شود که این ماده، جنبه ارشادی و اخلاقی دارد. با توجه به اینکه تکالیف زوجین ضمانت اجرا دارد، می‌توان گفت از قواعد حقوقی است.

۳-۳- حفظ حریم شخصی

حریم شخصی را می‌توان با توجه به ماده یک، بند دو لایحه حریم خصوصی چنین تعریف کرد: حریم خصوصی قلمروی زندگی هر کسی است که فرد عرفاً یا قبلاً اعلام کرده و در چارچوب آن انتظار دارد که دیگران بدون رضایت او، وارد آن نشوند و اطلاعاتی درخصوص آن جمع نکنند. این قلمرو شامل: جسم، لباس، اشیاء همراه اشخاص، مکان‌های خصوصی، محل کار، اطلاعات شخصی و ارتباطات خصوصی با دیگران محسوب می‌شود.

حفظ حریم خصوصی یکی از مصداق‌های حقوق بشر و از حقوق بنیادین شهروندان است که با حفظ کرامت، شخصیت، استقلال فرد، ایجاد صمیمیت و امنیت روانی و دیگر

ارزش‌های انسانی ارتباط دارد. هیچ‌کس بدون اجازه، حق ورود به آن را ندارد. حریم شخصی در بین زوجین در ذیل دو عنوان بررسی می‌شود. حریم شخصی بین زوجین و حریم شخصی زندگی زوجین، به عبارتی هر فردی به‌عنوان یک انسان آزاد دارای حریم خصوص است. با توجه به تعریفی که در خصوص حریم خصوصی گفته شد؛ در این مقاله بحث ما حریم خصوصی در ارتباطات است. همان‌طور که می‌دانید با پیشرفت فناوری ارتباطات از حالت حضوری صرف، هم به‌صورت حضوری و مجازی در این عصر هم میسر شده است؛ این ارتباط با توجه به بند هفت ماده یک لایحه حریم خصوصی، هرگونه ارتباط مجازی و الکترونیک شامل: پست‌ها، چت‌ها و مکالمه‌ها اعم از اینکه مستقیم یا غیرمستقیم باشد، محسوب می‌شود.

حریم خصوص حق فرد بر پنهان داشتن یک سری اطلاعات از دیگران است. حال سؤال این است که با توجه به قوامیت مردان بر زنان، آیا مردان می‌توانند گوشی همسر خود را چک کنند؟ یا حریم شخصی زن است و مرد نمی‌تواند به آن تجاوز کند؟ می‌توان گفت، داشتن ارتباط با توجه به مدنی‌الطبع بودن انسان‌ها و اینکه ارتباط حق هر فرد است و زوج نیز از این امر مستثنا نیست؛ عقلاً نمی‌توان به‌طور مطلق ریاست شوهر را دلیل بر ممانعت، پایش و جستجو در حریم ارتباطی زوج دانست. از طرف دیگر ریاست مرد، به اموری مربوط می‌شود که به مصالح خانواده است. از آنجایی که ممکن است مصالح خانه و خانواده در فضای مجازی به‌خطر بیفتد، از این رو می‌تواند گوشی همسرش را چک کند؛ ولی در این صورت حریم شخصی زن نقض می‌شود. بنابراین محترم بودن حریم شخصی برای زوجین از موارد حسن معاشرت تلقی شود، در نتیجه ریاست شوهر مجوزی برای نقض حریم اطلاعاتی و ارتباطی زوج نیست؛ ولی با توجه به اهمیت و پایداری نظام خانواده، اگر در مواردی مصالح خانواده نقض شود، حریم خصوصی دیگر معنایی پیدا نمی‌کند (پورعبدالله و جلیل‌زاده، ۱۳۹۳، ص ۳۵).

آیت‌الله صافی گلپایگانی، از باب دیگری مثل تصرف در مال وارد می‌شوند. مطابق روایت که می‌فرمایید: حلال نیست که در اموال مسلمانان بدون رضایت آنان تصرف کرد (حرعاملی، بی‌تا، ص ۵۷۲)؛ چک کردن بدون اجازه گوشی همسر را نوعی تصرف به حساب

می‌آورند و جایز نیست (www.Saafi.Com). به نظر می‌رسد که مرد یا زن نمی‌تواند بدون دلیل حریم شخصی یکدیگر را نقض کنند و در اموال هم بدون اجازه یکدیگر تصرف کنند.

۳-۴- خیانت

فضای مجازی با تمام محاسنی که دارد ممکن است افراد را در این دنیای بیکران غرق نماید و ممکن است به آنان آسیب رساند. یکی از این آسیب‌ها خیانت است که به شدت روابط بین زوجین را تحت تأثیر قرار می‌دهد. براون در کتب خود خیانت زناشویی را چنین تعریف کرده‌اند:

یک رابطه پنهانی عاطفی یا جنسی که به تعهدات فرد نسبت به همسرش لطمه وارد می‌کند. در واقع؛ برخورد و رفتاری که باید با همسر داشته باشد، همچنین احساسی که باید به همسر ابراز کند و نیز افکاری و دغدغه‌هایی که می‌بایست با همسر در میان بگذارد؛ با فرد دیگری آن هم به شکل پنهانی ابراز و انجام می‌دهد، اگر همسرش اطلاع پیدا کند تبعاتی برای وی به همراه دارد و سعی در پنهان داشتن آن دارد (Brown, 2001; p. 34). تعریف گفته شده دارای سه قید است؛ لاف. درگیری فکر- احساس- رفتار؛ ب. به مخاطره انداختن روابط زوجین؛ ج. سعی در پوشاندن آن.

نوع دیگر از خیانت‌های زناشویی، خیانت‌های مجازی یا اینترنتی است، هر چند ممکن است شامل رفتارهای جنسی نیز باشد؛ ولی اشتراک بیشتری با خیانت هیجانی دارد؛ چون از طریق ایجاد می‌شود نه از روی جذابیت‌های جسمانی یا ویژگی‌های جنسی و جسمانی. خیانت‌های اینترنتی دارای سه ویژگی هستند:

الف. دسترسی پذیری، از آنجایی که افراد دسترسی آسان به اینترنت دارند، بیشترین خیانت‌ها به صورت برخط انجام می‌شود؛ ب. توانمندی، در یک فضای مجازی با هزینه کم، می‌توان به تمام اطلاعات دسترسی داشت، خرید کرد و از سایت‌های بی‌شماری بازدید کرد، همچنین نیازهای جنسی متعددی را ارضا کرد؛ ج. گمنامی، در فضای مجازی می‌توان هر گونه هویتی که دلخواه فرد است، داشته باشد. این در حالی است که در دنیای واقعی اشخاص همدیگر را ملاقات می‌کنند؛ ولی فرد در دنیای مجازی می‌تواند هر

شخصیت یا جنسیتی را برای خود ترویج کند (زمانی زارچی و دیگران، ۱۳۹۸، ص. ۱۶۷).

۳-۵- حفظ مال شوهر

اسلام و قانون مدنی حقوقی را بر ذمه زن گذاشته که باید آن را رعایت کند. یکی از حقوق شوهر بر زن آن است که حفظ خود و مال شوهر کند (شهید ثانی، ۱۴۱۳ق، ج ۷، ص. ۹). خداوند در قرآن می‌فرماید: یکی از ویژگی زنان شایسته و درستکار این است که در غیاب همسرشان، عفت خویش و مال او را حفظ و صیانت کنند (نساء: آیه ۳۴). همچنین در حدیثی از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله آمده است که از حقوق مرد بر زن این حق است که ... و نیز در اموالش به او خیانت نکند (نوری، بی‌تا، ص. ۲۳۸).

مطابق اسلام زن و مرد استقلال در اموال خود دارند، هرچند مرد مکلف به تأمین نیازهای مالی همسر خود است و حتی این تکلیف بر تمامی تکالیف و دیون مالی او تقدم دارد؛ اما این به این معنا نیست که زن می‌تواند بدون رضایت و اجازه وی در مال همسرش تصاحب کند.

فضای مجازی، محلی برای بازی‌های رایانه‌ای، سایت شرط‌بندی، فال و غیره است؛ به‌عنوان مثال، اگر زنی با درگیری در سایت‌ها پیش‌بینی نتایج مسابقات ورزشی و تمامی یا قسمت مال همسر را تلف کند، ضمن اینکه در صورت برد یا باخت مالی را به‌دست می‌آورند، مصداق شرط‌بندی و قمار است و قانون‌گذار در ماده ۷۰۵ قانون مجازات اسلامی، قماربازی با هر وسیله‌ای را ممنوع کرده است و مرتکبان آن به یک تا شش ماه حبس یا ۷۴ ضربه شلاق محکوم می‌شوند. صرف‌نظر از این مجازات چون مال همسر در نزد وی امانت بوده است، می‌تواند مصداقی از خیانت در امانت نیز محسوب شود. این خود عاملی است که ممکن است روابط زن و شوهر را به هم زده و باعث طلاق شود.

۳-۶- مزایا و معایب فضای مجازی

با ورود اینترنت و وسایل ارتباط جمعی، کمتر خانواده‌هایی را می‌توان پیدا کرد که مانند گذشته در کنار یکدیگر بنشینند و در خصوص موضوع‌های مختلف خانوادگی به بحث و

گفتگو بپردازند، نظرات یکدیگر را درباره موضوع‌های مختلف جویا شوندند یا بخواهند برای پرداخت قبوض بیرون از منزل بروند.

در دسترس بودن اینترنت مزایای بسیار زیادی دارد، با وجود تمام امکانات و مزایایی که این فناوری در ارتباطات فراهم کرده است؛ اما استفاده نادرست از آن پیامدهای منفی به همراه دارد که می‌تواند بر روی روابط زوجین تأثیر به‌سزایی بگذارد. از معایب آن می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

الف. اعتیاد به ارتباط جنسی مجازی، زمانی که هر کدام از زوجین به دائلود، ارسال عکس‌ها، فیلم‌ها و پورنوگرافی می‌کنند، دائماً در شبکه‌های مجازی مشغول هستند؛

ب. اعتیاد به روابط مجازی: استفاده از اینترنت به‌منظور برقراری روابط مجازی، عضویت در گروه دوستانه و گروه‌های تبادل نظر؛

ج. اعتیاد به بازی‌های رایانه‌ای، قماربازی برخط؛

د. اعتیاد به رایانه و گوشی همراه؛

و. معایب دیگر که هر کدام می‌تواند روابط زوجین را تحت شعاع خود قرار دهد

(رستمی و دیگران، ۱۳۸۹، صص. ۶۰-۶۱).

سؤال یک: حقوق زوج بر زوجه در استفاده از فضای مجازی چیست؟

مقولات	کدمحوری	فراوانی	کدباز	ردیف
نفقة	وجوب نفقه	۳	ماده ۱۱۰۷ قانون مدنی	۱
		۳	وجوب نفقه در عقد دائم	۲
		۲	آیه ۳۲ سوره نفقه	۳
	مصادیق نفقه	۱	خوراک	۴
		۱	پوشاک	۵
		۱	مسکن	۶
		۱	اثاث البیت	۷
		۱	هزینه‌های درمانی	۸
		۱	خادم در صورت نیاز	۹
		۲	آیه ۷ سوره طلاق	۱۰

ردیف	کدباز	فراوانی	کدمحوری	مقولات	
۱۱	توانگری زوج	۱	ملاک میزان نفقه		
۱۲	تنگدستی زوج	۱			
۱۳	شأن زوجه	۲			
۱۴	عرف محل	۱			
۱۵	نشوز	۳	سقوط نفقه		
۱۶	طلاق	۲			
۱۷	امنیت جانی	۱	انواع امنیت		وظیفه تأمین امنیت خانواده
۱۸	امنیت مالی	۱			
۱۹	امنیت آبرویی	۱			
۲۰	حس امنیت	۱			
۲۱	امنیت اقتصادی	۱			
۲۲	امنیت روانی	۱			
۲۳	نگهداری زن در پرده حجاب	۲	نگهداری مرد از همسرش		
۲۴	نگهداری زن در پرده عفاف	۲			
۲۵	افزایش رفاه	۱	رفاه مادی	گسترش خانواده	
۲۶	آسایش مادی	۱			
۲۷	افزایش امکانات	۱	توسعه وضع زندگی		
۲۸	افزایش دارایی	۱			

- تشویق افراد در رسانه برای مصرف‌گرایی
- به خطر افتادن امنیت عاطفی خانواده در فضای مجازی

سؤال دوم: حقوق زوجه بر زوج در استفاده از فضای مجازی چیست؟

ردیف	کدباز	فراوانی	کدمحوری	مقولات
۱	اجازه خروج از خانه	۲	نیاز به اذن شوهر برای خروج زن از خانه	تمکین عام
۲	اشتراک این حق در بین شیعه و سنی	۱		
۳	عدم سخت‌گیری زوج	۲		

مقولات	کدمحوری	فراوانی	کدباز	ردیف	
		۲	اشتغال زن و تضييع حق شوهر	۴	
		۲	ممانعت شوهر از اشتغال زن	۵	
		۱	فطری بودن حس مادری	۶	
		۱	فراموشی زیبایی و زنانگی	۷	
		۲	زن حق اشتغال ندارد	۸	
		۱	اختلاف نظر فقها در بحث اشتغال	۹	
		۴	تکلیف مرد برای پرداختن نفقه	۱۰	
		۱	عدم وظیفه زن در پرداخت هزینه‌ها	۱۱	
		۲	عدم منع کار زن در اسلام	۱۲	
تمکین خاص	روابط جنسی	۴	توجه به نیازهای جنسی	۱۳	
		۲	پدیرش متعارف روابط جنسی	۱۴	
		۱	عطر زدن	۱۵	
		۱	لباس نیکو پوشیدن	۱۶	
		۲	آرایش زن در خانه	۱۷	
		۱	زینت کردن	۱۸	
		۳	عرضه خود به شوهر	۱۹	
		۲	نیاز طبیعی بدن	۲۰	
		۱	نظریه فروید در غرایز جنسی	۲۱	
		۲	نشوز	۲۲	
	عدم تکین خاص درقانون	۴	عدم استحقاق دریافت نفقه	۲۳	
			۳	آیه ۲۴ سوره نساء	۲۴
			۱	عدم توصیه قرآن به خشونت	۲۵
			۱	عدم سرخی یا کبودی بدن	۲۶
			۱	نصیحت زن ناشره در وهله اول	۲۷
			۱	جدا کردن بستر در وهله دوم	۲۸
			۱	مرحله آخر زدن زن	۲۹
			۱	عدم وجوب زدن زن	۳۰
	نگهداری مال شوهر	سایت قمار	۱	جرم بودن قمار	۳۱

ردیف	کدباز	فراوانی	کدمحوری	مقولات
۳۲	اتلاف مال	۱		
۳۳	از مصادیق قمار	۱	سایت شرط‌بندی	
۳۴	شرط‌بندی در مسابقات	۱		
۳۵	بازی‌های برخط	۱		
۳۶	هزینه در مراحل بازی	۱	بازی‌های گران‌قیمت	
۳۷	حجاب در فضای مجازی	۲	عکس پروفایل	نگهداری از خود
۳۸	عفاف در فضای مجازی	۲		
۳۹	آرایش	۲	عکس در اینستاگرام	
۴۰	برهنگی	۲		
۴۱	دنبال‌کنندگان نامحرم	۴		
۴۲	مردسالار	۱	نوع مدیریت در خانواده	
۴۳	زن‌سالار	۱		
۴۴	مشارکتی	۱		
۴۵	خودمختار	۱		
۴۶	مسئولیت سنگین‌تر مرد	۱	قوامیت مرد	
۴۷	نیاز هر مجموعه به مدیر	۱		
۴۸	نیاز خانواده به مدیر	۱		
۴۹	مدیریت تعهد بیشتر	۱		
۵۰	مشکلات نبود مدیر	۱		
۵۱	اداره زندگی	۱		
۵۲	ویژگی جسمانی مرد	۱	ویژگی مرد برای مدیریت	
۵۳	توانایی بیشتر مرد	۱		
۵۴	ویژگی روحی مرد	۱		
۵۵	غلبه عقل بر احساس در مرد	۱		
۵۶	آیه ۳۴ سوره نساء	۱	سند قرآنی ریاست مرد بر خانواده	
۵۷	ماده ۱۱۰۵ قانون مدنی	۱	ریاست مرد در قانون مدنی	

- رفع نیازهای روانی و جنسی. یکی از اهداف ازدواج برآورده شدن نیازهای جنسی و روانی هم است. کارشناسان معتقداند در فضای مجازی هر کس می‌تواند برای خود هویتی بسازد و دوستانی از جنس مخالف پیدا کنند و به شریک جنسی خود خیانت کنند. در مواردی دیده شده است که فقط در این فضا محدود نمی‌شود و زن یا مرد دست به خیانت فیزیکی می‌زنند؛
- پذیرفتن قوامیت مرد. ریاست بر خانواده یکی از موادی است که مورد پذیرش اسلام و قانون است که به شدت مورد حمله همین فضای مجازی قرار گرفته است و آن را زیر سؤال برده است. مرد براین اساس می‌تواند همسر خود را در فضای مجازی پیگیری کند؛
- حفظ مال مرد. زن موظف به حفظ مال همسر خود است؛ از این رو زن نمی‌تواند در سایت‌های قمار و شرط‌بندی یا با بی‌مواالاتی اطلاعات حساب همسر خود را افشا و همسرش را متضرر کند.
- حفظ آبروی. با توجه به فرامین زن موظف به حفظ آبروی همسرش است. با توجه به مصاحبه‌ها، کارشناسان این حوزه معتقداند که این حفظ آبرو شامل: عکس‌ها و فیلم‌های خانوادگی، اسرار خانواده، بیان احساسات خود و همسرش نسبت به هم، می‌شود.

سؤال سوم: حقوق متقابل زوجین در استفاده از فضای مجازی چیست؟

ردیف	کدباز	فراوانی	کدمحوری	مقولات
۱	پربرکت ترین نهاد اجتماعی	۱	ویژگی‌های خانواده	ضرورت خانواده برای جامعه
۲	بنیادی ترین تشکل در جامعه	۱		
۳	کانون حفظ حرمت	۱		
۴	تأمین سلامت جسمانی	۱		
۵	ازدواج رکن دین	۱		
۶	سلامت معنوی	۱		
۷	محبوبیت زناشویی نزد خداوند	۲		
۸	رشد اخلاقی	۲		

ردیف	کدباز	فراوانی	کدمحوری	مقولات
۹	اصلی بودن دو عنصر زن و مرد	۱		
۱۰	هسته اصلی اجتماع	۱	اهمیت خانواده	
۱۱	قوام خانواده	۱		
۱۲	ازدواج سنت پیامبر	۳		
۱۳	انسجام جامعه	۱		
۱۴	آرامش	۳		
۱۵	نیل به کمالات انسانی	۱		
۱۶	تقرب به ذات حق	۱		
۱۷	نیازهای عاطفی	۲	بستر خانواده برای رفع نیاز	
۱۸	نیاز به امنیت	۲		
۱۹	نیازهای جنسی	۳		
۲۰	نیازهای اقتصادی	۲		
۲۱	امنیت روانی	۱		
۲۲	امنیت عاطفی	۱		
۲۳	عدم آشنایی زوجین با و طایف خود	۱	عوامل درونی اختلاف بین زوجین	
۲۴	عدم مهارت لازم	۲		
۲۵	عدم تخصص	۲		
۲۶	نداشتن آمادگی لازم	۲		
۲۷	خودخواهی	۲		
۲۸	رنج‌های درونی	۱		
۲۹	نبود رشد عقلی	۲		
۳۰	عدم بلوغ اجتماعی	۲		
۳۱	وابستگی عاطفی	۲		
۳۲	دخالت اطرافیان	۴	عوامل بیرونی اختلاف بین زوجین	
۳۳	وضعیت اجتماعی	۴		
۳۴	وضعیت اقتصادی	۴		
۳۵	اعتیاد	۵		

ردیف	کدباز	فراوانی	کدمحوری	مقولات
۳۶	نبود استقلال مالی	۵		
۳۷	تجمل گرایی	۳		
۳۸	تأثیرگذاری زیاد فضای مجازی بر زندگی افراد	۴	ویژگی فضای مجازی	دنیای مجازی مزایا و معایب
۳۹	تبدیل شدن به نیاز روزمره	۱		
۴۰	تأثر عمیق فضای مجازی بر زندگی افراد	۲		
۴۱	انعکاس فضای مجازی در زندگی	۲		
۴۲	بی‌مکانی	۱		
۴۳	بی‌زمانی	۱		
۴۴	دهکده جهانی	۱		
۴۵	نزدیک شدن افراد به همدیگر	۱		
۴۶	برداشتن مرزها در فضای مجازی	۱		
۴۷	توان روزافزون انسان برای مبادله	۱		
۴۸	دسترسی آسان	۲		
۴۹	جزو جدایی‌ناپذیر زندگی	۲		
۵۰	یک فضای دیجیتال	۱		
۵۱	فضای سایبری	۱		
۵۲	یک مفهوم بین‌المللی	۱		
۵۳	اتصال‌دهنده انسان‌ها با اطلاعات	۱		
۵۴	اتصال‌دهنده انسان‌ها با دیگران	۱		
۵۵	اینترنت وسیله ورود به فضای مجازی	۱		
۵۶	شبکه	۱		

ردیف	کدباز	فراوانی	کدمحوری	مقولات
۵۷	زنجیره‌های از ارتباطات	۱		
۵۸	ایتا	۱	انواع شبکه اجتماعی داخلی	
۵۹	سروش	۱		
۶۰	روبیکا	۱		
۶۱	بله	۱		
۶۲	آیگپ	۱		
۶۳	نزدیکا	۱		
۶۴	باهم	۱		
۶۵	نیوچت	۱		
۶۶	تلگرام	۱		انواع شبکه اجتماعی خارجی
۶۷	واتساپ	۱		
۶۸	وات پد	۱		
۶۹	توئیتر	۱		
۷۰	فیس‌بوک	۱		
۷۱	اینستاگرام	۱		
۷۲	اسنپ چت	۱		
۷۳	ردیت	۱		
۷۴	اسکایپ	۱		
۷۵	وایبر	۱		
۷۶	انزوا	۱	آسیب‌های فضای مجازی	
۷۷	کاهش ارتباط با خانواده	۲		
۷۸	آسیب‌های جسمی	۱		
۷۹	کم‌حرکی	۳		
۸۰	چاقی	۱۲		
۸۱	آسیب‌های روحی	۱		
۸۲	اضطراب	۱		
۸۳	افسردگی	۲		
۸۴	استفاده نادرست	۱		
۸۵	دیدن به جای دیدار	۱		

ردیف	کدباز	فراوانی	کدمحوری	مقولات
	چهره به چهره			
۸۶	دروغ‌گویی	۲		
۸۷	دسترسی آسان به محتوای غیراخلاقی	۶		
۸۸	شایعه‌پراکنی	۳		
۸۹	رواج خرافات	۲		
۹۰	طالع‌بینی	۲		
۹۱	رواج بی‌بندباری اخلاقی	۴		
۹۲	افزایش تماشای پورنوگرافی	۷		
۹۳	تشویق به طلاق	۵		
۹۴	تهاجم فرهنگی	۶		
۹۵	اتلاف وقت	۵		
۹۶	تغییر در سبک زندگی	۵		
۹۷	شب بیداری	۴		
۹۸	وابستگی عاطفی	۲		
۹۹	مشکلات هویتی	۱		
۱۰۰	هزینه‌های مالی اینترنت	۲		
۱۰۱	افزایش دوستان	۱	مزایای فضای مجازی	
۱۰۲	گسترش ارتباطات	۳		
۱۰۳	برخورداري از حمايت دوستان	۲		
۱۰۴	از بین بردن بعد مسافت	۳		
۱۰۵	افزایش اطلاعات	۴		
۱۰۶	دسترسی سریع به پاسخ سؤالات	۵		
۱۰۷	مهارت‌آموزی	۵		
۱۰۸	افزایش خودباوری	۴		
۱۰۹	افزایش اعتماد به نفس	۳		

ردیف	کدباز	فراوانی	کدمحوری	مقولات	
۱۱۰	کاهش کم رویی	۴			
۱۱۱	افزایش حس خودشکوفایی	۳			
۱۱۲	تفریح	۸			
۱۱۳	ایجاد شغل	۹			
۱۱۴	خانواده تجلی گاه شکوه و بالندگی	۱۰	جایگاه خانواده	هدایت خانواده به سوی کمال	
۱۱۵	خانواده بستر تعالی	۱			
۱۱۶	مراقبت از خطای همدیگر	۱	امر به معروف و نهی از منکر		
۱۱۷	تذکر لسانی	۱			
۱۱۸	جلوگیری از ولنگراری غلط	۱			
۱۱۹	مراقبت از خطای دینی	۱			
۱۲۰	عدم درشت گویی	۱	خوش زبانی	حسن معاشرت	
۱۲۱	انس و الفت	۱			
۱۲۲	نداشتن تندی	۱			
۱۲۳	عدم بدزبانی	۱			
۱۲۴	زبان محبت	۱			
۱۲۵	کلام خوشایند	۱			
۱۲۶	ملاطفت	۱			
۱۲۷	مهربانی	۱			
۱۲۸	عشق	۱			
۱۲۹	شفقت	۱			
۱۳۰	آمیختن	۱			
۱۳۱	تکریم	۱			
۱۳۲	تأمین نیازهای روحی	۱			حسن معاشرت در قرآن
۱۳۳	آیه ۵ سوره نساء	۱			مصاحبت
۱۳۴	آیه ۵۱ سوره نساء	۱			
۱۳۵	ارتباط پوستی	۱			
۱۳۶	نوازش	۱			
۱۳۷	در کنار یکدیگر بودن	۱			

ردیف	کدباز	فراوانی	کدمحوری	مقولات
۱۳۸	نداشتن شک	۱	اعتماد	
۱۳۹	دروغی از شک	۱		
۱۴۰	خوشگمانی	۱		
۱۴۱	اعتمادسازی	۱		
۱۴۲	خیانت عامل تزلزل خانواده	۱	خیانت جنسی	
۱۴۳	تهدیدکننده سلامت خانواده	۱		
۱۴۴	تضعیف روابط بین همسر	۱		
۱۴۵	روابط جنسی خارج از چارچوب	۴		
۱۴۶	صرف روابط جنسی	۲		
۱۴۷	بیشتر در افراد زن باره	۱		
۱۴۸	رابطه‌های یک شبه	۱		
۱۴۹	افراد با دلبستگی اجتنابی	۱		
۱۵۰	افراد مبتلا به پارافیلیا	۱		
۱۵۱	آمیزش جنسی با غیرهمسر	۷		
۱۵۲	صمیمیت فیزیکی با غیرهمسر	۴		
۱۵۳	نداشتن قصد جدایی از همسر	۳		
۱۵۴	همراه با دروغ بودن خیانت	۴		
۱۵۵	معطوف شدن تمایل به غیرهمسر	۷		
۱۵۶	صرف وقت برای دیگری	۶		
۱۵۷	پنهانی بودن	۹		
۱۵۸	مشکل آفرین بودن در صورت فاش شدن	۱		
۱۵۹	روابط خارج از زناشویی	۴	اسامی خیانت جنسی	
۱۶۰	زنا	۸		
۱۶۱	روابط نامشروع	۸		

ردیف	کدباز	فراوانی	کدمحوری	مقولات
۱۶۲	روابط فرازناشویی	۷	حق وفاداری	
۱۶۳	خیانت	۹		
۱۶۴	بی‌وفایی	۵		
۱۶۵	نقض پیمان	۵		
۱۶۶	بدعهدی	۳		
۱۶۷	تجربه جدید	۲		
۱۶۸	تنوع‌طلبی	۸		
۱۶۹	تنوع جنسی	۵		
۱۷۰	حس صمیمیت جدید	۱		
۱۷۱	تجربه صمیمیت جدید	۱		
۱۷۲	کمال‌گرایی جنسی	۷		
۱۷۳	صمیمیت عاطفی	۴		
۱۷۴	درخواست محبت از دیگری	۵		
۱۷۵	تأمین نیازهای عاطفی توسط غیر همسر	۸		
۱۷۶	ابراز محبت به شخص بیگانه	۶		
۱۷۷	اندیشیدن به دیگری	۲	خیانت ذهنی	
۱۷۸	مقایسه ذهنی همسر با شخص دیگر	۲		
۱۷۹	خیانت‌های اینترنتی	۴	خیانت کلامی	
۱۸۰	صحبت با بیگانه	۲		
۱۸۱	صمیمیت در گفتگو با بیگانه	۲		
۱۸۲	سخنان عاشقانه با غیرهمسر	۳		
۱۸۳	انحرافات جنسی	۴		
۱۸۴	خیانت عاطفی و جنسی باهم	۱	خیانت توأمان	
۱۸۵	خیانت ترکیبی	۱		

ردیف	کدباز	فراوانی	کدمحوری	مقولات
۱۸۶	فقدان وابستگی در ارتباط یک‌شبه	۱	نمودار بی‌وفایی	
۱۸۷	وابستگی متوسط	۱		
۱۸۸	وابستگی شدید	۱		
۱۸۹	درد و دل در فضای مجازی	۷	تسهیل‌کننده خیانت زناشویی	
۱۹۰	نارضایتی از زندگی زناشویی	۶		
۱۹۱	یکنواختی در زندگی	۷		
۱۹۲	کاهش جدابیت زوجین	۹		
۱۹۳	تعارضات حل‌نشده	۸		
۱۹۴	عدم مهارت حل تعارض	۸		
۱۹۵	مشکلات شخصیتی	۴		
۱۹۶	افسردگی	۵		
۱۹۷	بی‌توجهی به نیازهای یکدیگر	۹		
۱۹۸	بی‌وفایی بعد خفیف خیانت	۱		
۱۹۹	خیانت جنبه جنسی است	۴		
۲۰۰	بی‌وفایی ارتباط عاطفی	۱		
۲۰۱	عقاید مذهبی	۲	عوامل مؤثر بر کاهش خیانت	
۲۰۲	شخصیت سالم	۱		
۲۰۳	عدم روان‌رنجوری	۱		
۲۰۴	نداشتن شخصیت ضداجتماعی	۱		
۲۰۵	هیجان‌خواهی پایین	۱		
۲۰۶	طول مدت رابطه زناشویی	۱		
۲۰۷	صمیمیت زناشویی	۶		
۲۰۸	رضایت زناشویی	۸		
۲۰۹	رضایت از رابطه جنسی بین زوجین	۸		
۲۱۰	تحصیلات پایین	۲		

ردیف	کدباز	فراوانی	کدمحوری	مقولات	
۲۱۱	موقعیت اجتماعی پایین	۲		خیانت و جنایت	
۲۱۲	ارزش‌ها	۴			
۲۱۳	مخدوش اعتماد	۳	ثمره خیانت زنشویی		
۲۱۴	طلاق قانونی	۸			
۲۱۵	طلاق عاطفی	۷			
۲۱۶	ننگین شدن شرافت خانواده	۴			
۲۱۷	به خطر افتادن آبروی خانواده	۶			
۲۱۸	چت کردن با فرد غیرهم جنس	۱	طرق خیانت عاطفی		
۲۱۹	تماس تلفی	۱	طرق خیانت جنسی		
۲۲۰	تماس تصویری	۱			
۲۲۱	گفتگوی حضوری	۱			
۲۲۲	سکس چت	۱			
۲۲۳	رابطه فیزیکی	۱			
۲۲۴	قتل زنان	۹	قتل		
۲۲۵	قتل مردان	۶			
۲۲۶	ضربه فیزیکی	۲	خشونت		
۲۲۷	حمله ناگهانی	۲			
۲۲۸	تهدید	۴			
۲۲۹	توهین	۵			
۲۳۰	سرگرمی زیاد فضای مجازی	۴	عدم مدیریت زمان		سو معاشرت
۲۳۱	اتلاف وقت در فضای مجازی	۴			
۲۳۲	بازی‌های مجازی	۱			
۲۳۳	چت‌های طولانی	۱			
۲۳۴	مدل‌های جدید	۱		چشم و هم‌چشمی	
۲۳۵	فخرفروشی	۱			

ردیف	کدباز	فراوانی	کدمحوری	مقولات
۲۳۶	به اشتراک‌گذاری عکس غذا	۱		
۲۳۷	به اشتراک‌گذاری مسافرت‌ها	۱		
۲۳۸	رقابت ناسالم در فضای مجازی	۱		
۲۳۹	به اشتراک‌گذاری عکس ماشین	۱		
۲۴۰	به اشتراک‌گذاری عکس خانه	۱		
۲۴۱	کم‌شدن روابط جنسی	۴	کاهش کیفیت زناشویی	
۲۴۲	مصرف‌گرا شدن	۳		
۲۴۳	فانتزی جنسی	۱		
۲۴۴	دروغ‌گویی	۷	عدم صداقت	
۲۴۵	پنهان‌کاری	۴		
۲۴۶	اعتیاد اینترنتی	۹		
۲۴۷	اعتیاد به پورنوگرافی	۹	اختلالات روانی	
۲۴۸	اختلال خودشیفتگی	۷		
۲۴۹	سخن‌چینی	۲	سندرم خانه شیشه‌ای	راز داری
۲۵۰	اطلاع بقیه از زندگی زوجین	۲		
۲۵۱	صحبت از مسائل شخصی	۱	عدم حفظ اسرار خانه	
۲۵۲	به اشتراک‌گذاری عکس موارد خصوصی	۳		
۲۵۳	وجه اجتماعی	۱	معنی حیثیت	حفظ حیثیت خانوادگی
۲۵۴	ارزش شخص	۱		
۲۵۵	آبرو شخص	۱		
۲۵۶	تقدس خانواده	۱	اهمیت حیثیت خانوادگی	
۲۵۷	اهمیت خانواده	۱		
۲۵۸	چک کردن گوشی زن	۳	قوامیت مرد	حریم شخصی
۲۵۹	مالکیت زن بر گوشی خود	۴		

ردیف	کدباز	فراوانی	کدمحوری	مقولات
۲۶۰	شخصی بودن گوشی	۳	حریم هر فرد	
۲۶۱	نیاز هر شخص به حریم	۴		
۲۶۲	حریم بین زن و شوهر	۲		
۲۶۳	چگ کردن گوشی شوهر	۳		
۲۶۴	کنترل تماس	۲		
۲۶۵	هک کردن گوشی	۴		
۲۶۶	نصب فضای مجازی یکدیگر بر روی گوشی خود	۸		

- امر به معروف و نهی از منکر. اگرچه مسئولیت هدایت و توسعه خانواده بر عهده مرد است؛ اما از باب وجوب امر به معروف و نهی از منکر، اگر هر یک از زوجین در استفاده از فضای مجازی دچار افراط یا انحراف شود باید به یکدیگر تذکر دهند.
- خوش‌زبانی. وظایف زن و مرد نسبت به هم خوش‌زبانی است؛ مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند که یکی از آسیب‌های فضای مجازی گرفتن این فرصت هم‌صحبتی و اینکه آنان درست با هم سخن بگویند؛ اما فضای مجازی نوع گفتار زن و مرد را نسبت به هم عوض کرده است.
- مصاحبت. همان‌طور که در بالا گفته شد فضای مجازی فرصت هم‌صحبتی و لذت بردن از یکدیگر را گرفته است.
- اعتماد. زن و مرد موظف هستند که به‌نحوی برخورد کنند که از هم سلب اعتماد نکنند. کارشناسان معتقدند که این فضا به دلیل نامحدود بودن و توانایی برقراری ارتباط با همه، باعث شده است که زن و مرد اعتمادشان به هم سلب شود، در کوچکترین مورد به هم شک کند و گوشی یکدیگر را بررسی کنند.

نتیجه‌گیری

امروزه ارتباط در فضای مجازی بیش از هر زمان دیگری بین خانواده‌ها رایج شده است. شبکه‌های مجازی با خاصیت مخفی بودن، در دسترس بودن و قابلیت‌های ارتباطی

دیگری که دارد، تمامی ابعاد زندگی خانواده‌ها را تحت تأثیر خود قرار داده؛ شخصیتی نو برای آنان می‌سازد. در تحقیقاتی که انجام شده نشان می‌دهد که افرادی که از فضای مجازی بیشتر استفاده می‌کنند رفتار و گفتار متمایزی با دیگر افراد دارند.

درست است که این فضا فاصله‌ها را حذف کرده؛ ولی به دلیل نداشتن سواد رسانه در بسیاری از موارد می‌بینیم که زوجین به هم خیانت می‌کنند؛ تمام عشق و علاقه‌ای که باید به پای همسر خود بریزند، نثار کسی می‌کنند که حتی واقعاً نمی‌دانند کیست و گاهی متأسفانه قرار می‌گذارند و به همسر خود خیانت فیزیکی می‌کند که هم قانونگذار و هم فقه اسلامی برای آن مجازات در نظر گرفته شده است.

بی‌اعتمادی زوجین به هم باعث می‌شود که آنان گوشی یکدیگر را بررسی کنند. زوجین با کوچکترین سوءظن اقدام به واریسی و شکستن حریم خصوصی یکدیگر می‌کنند. این کار علاوه بر تعدی به حقوق یکدیگر، حس اعتماد را بین می‌برد. اینکه زن و مرد می‌توانند گوشی همدیگر را بررسی کنند از چند منظر قابل بررسی است: اول اینکه گفته شد مطابق آیه قرآن، مردان بر زنان قیومت دارند. چیزی که از آیه فهمیده می‌شود این است که: زنان قطعاً نمی‌توانند گوشی همسرانشان را بررسی کنند؛ اما اینکه مرد به‌دلیلی که رئیس خانواده است و اگر مصلحت خانواده به‌خطر بیفتد می‌تواند گوشی زنش را بررسی کند یا نه؟ با توجه به اینکه حریم خصوصی زن است، زوج بدون رضایت زوج نمی‌تواند گوشی وی را بررسی کند؛ ولی از باب قوامیت، می‌تواند چنین کند. در تزامن این مورد با توجه به حسن معاشرت و نیز از باب قاعده طیب نفس، نمی‌تواند گوشی زنش را بررسی کند و به طریق اولی زن حق چنین کاری را ندارد.

مصرف‌گرایی، تجمل‌گرایی، مدگرایی، چشم و هم‌چشمی‌های بی‌مورد را می‌توان از دیگر آسیب‌های مجای برشمرد. از آنجایی که نقه زن در اسلام و حقوق مشخص شده است؛ اما زیادی‌خواهی‌های زنان و ازسوی‌دیگر وضعیت اقتصادی، دست‌به‌دست هم می‌دهند تا کانون خانواده دچار تزلزل شود. با تبلیغات شبکه‌های مجازی و خودنمایی سیلیبرتی‌ها، تمایل به خرید و جراحی‌ها و غیرزوجین (خصوصاً زنان)؛ چرا که زنان تمایل دارند در زیبایی از بقیه بهتر و بیشتر دیده شوند و زوج نمی‌تواند خواسته‌های او

را برآورده کند، در خود احساس شرمساری می‌کنند. گاهی هم زوجین با دیدن این زنان و مردان زیبا و مقایسه آنان با همسرانشان، از زندگی دلسرد می‌شوند و یا دست به اقدام‌های غیراخلاقی مثل سرقت می‌زنند تا بتوانند همانندسازی کنند.

منابع

منابع فارسی

- احمدی، عزت اله؛ عدلی پور، صمد، میرمحمدتبار، سیداحمد و ابوترابی، فاطمه (۱۳۹۴)، تأثیر شبکه اجتماعی فیس‌بوک بر ارزش‌های خانوادگی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر تبریز، *توسعه اجتماعی*، ۹(۴)، صص. ۱۰۷-۱۳۴.
- استراس، آنسلم (۱۳۹۳)، *اصول روش تحقیق کیفی (نظریه مبنایی)*؛ ترجمه بیوک محمدی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- پورعبدالله، کبری و جلیل‌زاده، سمانه (۱۳۹۳)، حل تراحم حریم خصوصی زوجین با حقوق زوجیت بر اساس مصلحت تحکیم خانواده، *فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده*، شماره ۱۷، صص ۳۵-۴۸.
- جهرمی، اکبرزاده و دیگران (۱۳۹۸)، نقش اینستاگرام در مدیریت بدن زنان؛ مطالعه موردی: زنان مناطق یک و بیست تهران، *فصلنامه مطالعات رسانه‌های نوین*، سال پنجم، شماره ۲۰، زمستان ۱۳۹۸، صص ۳۷-۷۹.
- حاج محمدی، فرشته و حاج محمدی، سمیرا (۱۳۹۶)، تأثیرات اخلاقی استفاده از فضای مجازی بر پیوند زناشویی و روابط فرزندان در خانواده، *اخلاق*، ۷(۲۸) (پیاپی ۵۰)، صص. ۲۰۹-۲۲۴.
- حراملی، محمد بن حسن (بی‌تا)، *وسائل الشیعه*، قم: آل البیت.
- خدامرادی، طاهره؛ سعادت، فرحناز، خدامرادی، طیبه (۱۳۹۲)، بررسی میزان تأثیر استفاده از فضای مجازی بر ارزش‌های خانواده (مطالعه موردی: معلمان مقطع متوسطه سازمان آموزش و پرورش استان ایلام)، *فصلنامه علمی فرهنگ ایلام*، ۱۵(۴۵ و ۴۶)، صص. ۱۵۵-۱۶۷.

رستمی، فهیمه و دیگران (۱۳۸۹)، فضای مجازی و تأثیرات آن بر خانواده، بهروز، شماره ۲۹. رضوی زاده، سیدنورالدین (۱۳۸۴)، بررسی تأثیر رسانه‌ها بر تمایل به تغییر سبک زندگی روستایی، فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی، شماره ۳۱. زمانی زارچی، محمدصادق و دیگران (۱۳۹۸)، خیانت زناشویی: کاوشی در دیدگاه‌ها، عوامل و پیامدها، رویش روان‌شناسی، سال ۸، شماره ۴، شماره پیاپی ۳۷. شهید ثانی، زین‌الدین بن علی (۱۴۱۳ق)، مسالک الأفهام إلی تنقیح شرائع الإسلام، قم: مؤسسه معارف السلامیه.

طالبی دلیر، معصومه (۱۳۹۳)، رسانه و مصرف‌گرایی، رسانه و فرهنگ، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال چهارم، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۳۹۳، صص ۱۲۳-۱۵۰.

کلینی، محمد بن یعقوب (۱۴۰۷ق)، الکافی، تهران: دار الکتب الإسلامیه. مؤمنی جاوید، مهرآور و شعاع کاظمی، مهرانگیز (۱۳۹۰)، دیدگاه‌های نظری خیانت زناشویی و بهبود روابط/ با تأکید بر راهبردهای عملی مشاوره‌ای. تهران: انتشارات آوای نور.

نوری، حسن (بی‌تا)، مستدرک الوسائل، بی‌جا: بی‌نا

منابع خارجی

Brown, E. (2001), *Patterns of infidelity bad their treatment*, New York: Brunner Mazel.

سایت اینترنتی

www.saafi.com